

BAGGRUNDSNOTAT 7

NÅR DER ARBEJDES MED BORGERINDDRAGELSE I KOMMUNERNE

Ulrik Kjær, professor, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet, ulk@sam.sdu.dk

INTRODUKTION

I de danske kommuner inddrages borgerne i mange forskellige sammenhænge i den kommunalpolitiske beslutningsproces. Det sker f.eks. i forbindelse med lovpligtige høringsprocesser på det tekniske område og lovpligtige råd som ældreråd og handicapråd. Men det sker også, når der oprettes borgerpaneler, afholdes borgermøder eller nedsættes opgaveudvalg, hvor borgere og politikere i fællesskab udvikler politik. Borgerinddragelsen kan bidrage til bedre afdækning af borgernes præferencer og dermed bedre prioriteringer, ligesom der kan åbnes op for samarbejde og samskabelse. Borgerinddragelse kan imidlertid også være udfordrende, for ikke alle borgere har lige meget tid og lyst til at deltage og specielt ikke, når det er de mere overordnede politiske spørgsmål, der er til debat, og helhedssynet der kaldes på. Borgerinddragelsen kræver også tid og ressourcer fra politikere og medarbejdere i kommunerne – tid der skal tages fra andre opgaver. På baggrund af en survey-undersøgelse besvaret af 83 af landets 98 kommuner kortlægger dette notat borgerinddragelsen i kommunerne. Og der gives eksempler på såvel den succesfulde borgerinddragelse som de barrierer, der i dag opleves i relation til yderligere inddragelse af borgerne. Dette for at kunne lære af de mange initiativer, der tages i kommunerne, men også for at lægge op til diskussion af den kommunale borgerinddragelses fortsatte udvikling, og hvordan også nye generationer fremover inddrages.

EKSEMPLER PÅ BORGERINDDRAGELSE I KOMMUNERNE

Men lad os lægge ud med at se kort på nogle helt konkrete eksempler på, hvordan borgerne inddrages i kommunerne.

I Fredericia Kommune har kommunen nedsat Fredericia Borgerpanel. Det elektroniske panel er åbent for alle kommunens borgere, og man kan selv melde sig ind og ud. Da panelet senest i 2019 blev spurgt, var 1.088 af kommunens voksne

borgere tilmeldt, og mere end 70 procent af disse deltog i undersøgelsen. Som kommunen selv skriver om borgerpanelet på deres hjemmeside: ”Borgerpanelets svar er ikke det samme som en folkeafstemning. Det er fortsat byrådet, der træffer de politiske beslutninger, men borgerpanelet kan være med til at give politikerne viden og inspiration på områder, hvor det er vigtigt at kende brugernes og borgernes opfattelse og holdning.”

Siden 2014 har panelet været brugt til at få input til byrådets arbejde på flere forskellige konkrete områder: Fredericia som cykelby (2014), den politiske udvalgsstruktur (2015), frivillighed (2017), friluftsliv og natursyn (2018) og senest lokaldemokratiet (2019). I den seneste runde om lokaldemokratiet blev panelet blandt andet spurgt om deres kendskab til og vurdering af nogle af de demokratiske initiativer, som kommunen har igangsat.

I Silkeborg Kommune blev der i efteråret 2019 for femte år i træk nedsat et Ungebyråd. Det er kommunens unge mellem 7. klasse og 19 år, der vælger Ungebyrådet, og det er de unge i samme aldersgruppe, som kan stille op og vælges. Ungebyrådet mødes op til seks gange om året, og møderne foregår i byrådssalen på rådhuset. Ungebyrådet udpeger sin egen Ungeborgmester, og der arbejdes løbende med en række politiske ideer og initiativer med særligt fokus på unge. Ungebyrådet arbejder med konkrete politiske forslag, der formuleres som indstillinger til det ”rigtige” byråd (der kan laves op til fire indstillinger pr. år). Kom-

munen fremhæver selv, at Ungebyrådet på denne vis faktisk har været med til at gøre en forskel. F.eks. har en indstilling fra Ungebyrådet om etablering af et mødested for unge været medvirkende årsag til, at Silkeborg har fået Ungekulturhuset. Af andre politiske sejre for Ungebyrådet fremhæves, at man i samarbejde med Kræftens Bekæmpelse og skoletandlægerne har været med til at få igangsat en undersøgelse af unges forbrug af snus. Ungebyrådets arbejde kan følges på Facebooksiden Ungpol8600.

I Gentofte Kommune har man siden 2015 haft en lidt anden politisk arbejdsform end i så mange andre kommuner. Man har nemlig arbejdet meget konsekvent med politiske udvalg nedsat efter styrelseslovens §17, stk. 4 – det man i Gentofte kalder opgaveudvalg. Disse opgaveudvalg udmærker sig ved, 1) at være nedsat ad hoc, dvs. de arbejder kun i en del af valgperioden, hvorefter de nedlægges og erstattes af andre, 2) at være sammensat af såvel kommunalpolitikere som borgere, der ikke sidder i kommunalbestyrelsen – typisk således, at der sidder fem politikere og ti ikke-politikere i et udvalg, og 3) at være politikformulerende – udvalgene kan ikke have formel beslutningskompetence, så de fokuserer på at udvikle politiske ideer og forslag, som så sendes videre til kommunalbestyrelsen. I 2019 er der nedsat ni sådanne opgaveudvalg, nemlig: Det grønne Gentofte, Byens Hus – vi skaber sammen, Tryghed for borgerne, Flere i arbejde eller uddannelse, FN's 17 verdensmål i Gentofte, Unges sundhed og trivsel, Det internationale i Gentofte, Innovative transportformer og En times motion om dagen.

I Faaborg-Midtfyn Kommune har man de seneste år gjort sig erfaringer med borgerbudgettering. På det årlige budget er der afsat 500.000 kr. til borgernes egen budgettering – en pulje hvor borgerne først kan komme med forslag til pengenes anvendelse og derefter selv være med til at stemme om, hvilke af de foreslåede projekter, som skal tildeles midlerne. Det første år – 2015 – gik hele beløbet til et enkelt projekt (en legeplads), men senest har pengene været delt ud på tre geografiske områder og borgerbudgetteringen er derefter kørt indenfor hvert af disse. I et af områderne valgte man i 2018 at forfølge dette princip yderligere og delte pengene ud til seks lokalråd, som i hvert deres område stod for borgerbudgetteringen. I dette år opnåede ikke færre end 31 projekter støtte i kommunen (alt lige fra 15.000 til en basketbane til 10.000 til inventar til et forsamlingshus).

De fire eksempler illustrerer, hvordan der i de danske kommuner arbejdes ganske forskelligt med at inddrage borgerne i de kommunalpolitiske processer og

beslutninger. Og det er kun eksempler – der kunne have været nævnt mange flere, for landets 98 kommuner arbejder løbende med ikke bare at inddrage borgerne, men også med at afsøge nye måder at gøre det på.

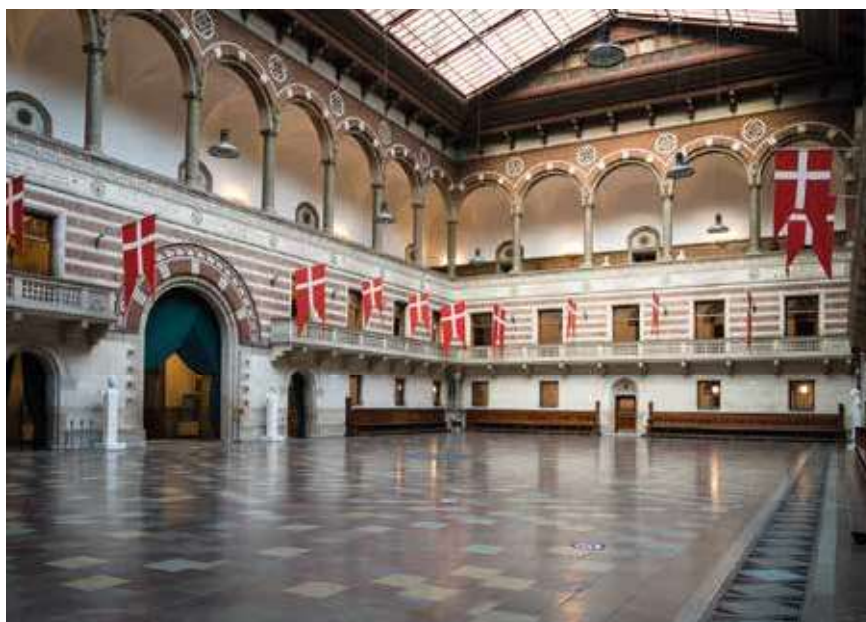
KOMMUNERNE OG BORGERINDDRAGELSE – EN BEGREBSAFKLARING

Fordi der eksisterer rigtigt mange forskellige former for borgerinddragelse, vil der i dette notat blive foretaget en række afgrænsninger. For hvad er det egentlig, der menes med begrebet borgerinddragelse? Når vælgerne på valgdagen begiver sig ind i stemmeboksen og sætter deres kryds, deltager de i den politiske beslutningsproces, men ved at stemme overdrager de jo også for de næste fire år beslutningskompetencen til de folkevalgte kommunalpolitikere. Med borgerinddragelse skal derfor ikke forstås deltagelse i valg, men netop inddragelse i den politiske beslutningsproces, der foregår i valgperioden mellem valgene. Hvis en borger møder en af de valgte kommunalpolitikere på fodboldstadionet eller i håndboldhallen og snakker politik med vedkommende, kan man også hævde, at denne borger er med i den politiske diskussion og bidrager med holdninger og synspunkter. Denne aktivitet skal imidlertid ikke her betegnes som borgerinddragelse – dertil er den for usystematisk.

Hvis borgerens møde med politikerne er mere organiseret og systemiseret, som f.eks. et borgermøde om den nye skolestruktur eller en fast spørgetid for borgerne forud for kommunalbestyrelsens møder, så vil det til gengæld her blive kaldt borgerinddragelse. Nu holdes der jo mange møder rundt omkring, og selvom der på mange af disse tales om ting, der kan have kommunalpolitiske konsekvenser, skal der også foretages en afgrænsning i forhold til, om det er private møder og aktiviteter, eller om det er møder og aktiviteter, hvor kommunen er med i initiativet (enten ved selv at tage initiativet eller understøtte aktiviteten).

Når der i dette notat tales om borgerinddragelse forstås således aktiviteter, hvor borgerne giver input til og/eller deltager i den kommunalpolitiske beslutningsproces, og hvor denne aktivitet, 1) sker i perioden mellem valgene/valgkampene, 2) er systemiseret i en eller anden udstrækning og ikke baseret på tilfældige møder, og 3) er initieret eller understøttet af kommunen.

Borgerinddragelsen kan, som det også fremgår af eksemplerne ovenfor, antage forskellig former, og graden, borgerne inddrages i, kan variere helt fra, at de bliver spurgt om deres holdning (eksemplet fra Fredericia), til at de får overdraget egentlig beslutningskompetence (eksemplet fra Faaborg-Midtfyn).¹

Kommunernes motivation til at inddrage borgerne kan også variere fra situation til situation. I nogle tilfælde er de bundet af lovgivningen til at inddrage borgerne på en given måde (f.eks. skal alle kommuner nedsætte et ældegeråd), mens det i mange andre tilfælde er frivilligt, hvorvidt man vil benytte sig af en form for borgerinddragelse (som f.eks. opgaveudvalg nævnt i eksemplet fra Gentofte).

Selvom graden af og formen på borgerinddragelse kan variere i kommunerne, så forsøger alle kommunerne sig mere systematisk at nærme sig borgerne og inddrage dem i den kommunalpolitiske proces. Og det er egentlig ikke så overraskende. For kommunerne og dens ansatte embedsværk og folkevalgte politikere er jo netop i mange sammenhænge meget tæt på borgerne. At kommunerne grundet deres relative nærhed til borgerne skulle være særligt optagede af borgerinddragelse, kan man finde begrundelser for i selve årsagerne til, at vi har kommunerne som et decentralt politisk niveau.

Groft sagt bygger kommunestyret på tre begrundelser, nemlig: Frihed, deltagelse og efficiens.² Frihedsargumentet går på, at politiske beslutninger skal træffes så tæt på borgerne som muligt, i det omfang beslutningerne ikke har konsekvenser for indbyggere på andre lokaliteter. Deltagelsesargumentet går på, at man ved at have kommunale enheder – og dermed kommunalbestyrelser – kan brede den

politiske deltagelse ud til flere individer. Og endelig går efficiensargumentet på, at man ved at have flere forskellige enheder kan have flere forskellige udgaver af de offentlige ydelser ”på hylderne” og dermed bedre mulighed for at ramme de politiske ønsker, som den enkelte kommunes borgere har. Der skal ikke her tages stilling til de enkelte argumenter, eller hvordan de indbyrdes skal vægtes, men det turde være tydeligt, at kommuner, hvis selve eksistens er bygget på sådanne begrundelser, må have en vis ambition om borgerinddragelse.

Borgerinddragelse passer jo i den grad til en tænkning om, at det at være tæt på har værdi. Ikke sådan at forstå, at man i kommunerne nødvendigvis hælder mere mod et deltagelsesdemokratisk ideal (hvor borgerne også i betydeligt omfang deltager i de politiske beslutningsprocesser mellem valgene) fremfor et konkurrencedemokratisk ideal (hvor borgerne primært deltager når de er i stemmeboksen).³ I stedet skal det forstås ved, at kommunernes selve eksistens bygger på, at beslutningerne træffes tæt på borgerne (frihed), at mange involveres som politikere ude lokalt (deltagelse) og at der tages så mange hensyn til de lokale borgeres præferencer som muligt (efficiens).

Når dette er sagt, så ved vi jo ret beset ikke, hvor mange initiativer – eller hvilke – der egentlig tages i kommunerne for at inddrage borgerne. Vi får indtrykket af, at der foregår meget, men det kan jo være, at netop initiativer som de omtalte i Fredericia, Silkeborg, Gentofte og Faaborg-Midtfyn får uforholdsvist megen omtale. For at få et bedre indtryk af, hvad der helt aktuelt sker i relation til borgerinddragelse i kommunerne, er der ultimo oktober af Kommunernes Landsforening (KL) gennemført en survey-undersøgelse blandt kommunerne ved at sende et spørgeskema til borgmester og kommunaldirektør. Der er kommet besvarelser ind fra ikke færre end 83 af de 98 kommuner, og det er det materiale, der ligger til grund for dette notats kortlægning af borgerinddragelse i kommunerne.⁴

KOMMUNALE INITIATIVER OMKRING BORGERINDDRAGELSE: EN KORTLÆGNING

Hvad er det så for en borgerinddragelse, som beskrives i de indkomne besvarelser? Inden der dykkes ned i dette, skal det først illustreres, at selve ideen omkring borgerinddragelse også kan diskuteres. Således lyder det fra én af de deltagende kommuner: ”Vi tænker i mindre grad, at vi inddrager borgerne, og i højere grad at vi samarbejder med dem. Det gør vi, fordi ordet inddragelse bygger på en forståelse af, at centrum er et andet sted end dér, hvor borgeren/familien/landsbyen/virksomheden er, men det er jo netop ikke tilfældet. Derfor finder vi hos os ordet samarbejde mere retvisende.”

I notatet vil ordet inddragelse blive fastholdt, men der kan meget vel ligge en pointe i, at ord som dette skal anvendes med påpasselighed. Man kunne jo også hævde, at der i betegnelsen inddragelse ligger en forudsætning om, at det er kommunen, som inddrager borgeren, mere end det er borgeren som inddrager kommunen. Og dermed også en forudsætning om, hvem der tager initiativet, og måske også om, hvem der i sidste ende har ansvaret for, at borgerne deltager i den kommunalpolitiske proces.

Inddragelsen – eller samarbejdet – kan som illustreret antage forskellige former. Og som nævnt er der rent faktisk en del inddragelse, som er lovbundet. Det gælder f.eks. i relation til folkeskolen, hvor kommunerne skal sørge for, at der bliver nedsat en skolebestyrelse, hvor forældrene inddrages. Tilsvarende i kommunale daginstitutioner, hvor der skal nedsættes en brugerbestyrelse med forældre. I hver kommune skal der også være et §35, stk. 2-udvalg indenfor folkeoplysningsloven, ligesom det er lovpligtigt at nedsætte såvel et ældreråd som et handicapråd.

Dette er vigtige bestyrelser, udvalg og råd, hvor der kommunalt i stor stil inddrages borgere. De skal imidlertid ikke kommenteres yderligere i kortlægningen, da de jo logisk set eksisterer i netop 98 kommuner. Fælles for disse udvalg er, at de fokuserer på en afgrænset gruppe af borgere, som er brugere af en given kommunal service.

Der er også en række andre råd, som har dette lidt snævrere fokus, men hvor det er frivilligt for den enkelte kommune, hvorvidt de etableres. Der er således mulighed for at etablere frivilligråd, ungeråd, integrationsråd,⁵ udsatteråd osv. Vi ved fra andre kortlægninger, at 47 af kommunerne har et integrationsråd, og at 41 af kommunerne har et udsatteråd.⁶ Og på baggrund af svarene på den undersøgelse, som notatet bygger på, er der 40 procent af kommunerne, der selv fremhæver som eksempel på deres arbejde med at inddrage de unge, at de har nedsat et ungeråd.⁷

Det er vigtigt at huske denne række af initiativer, som inddrager ganske specifikke grupper af borgere i den kommunale politiske proces, når fokus i det følgende rettes mod den mere generelle borgerinddragelse. I spørgeskemaundersøgelsen er de enkelte kommuner, blevet bedt om at svare på, hvorvidt de i denne valgperiode (2018-2021) anvender en eller flere af i alt 12 sådanne former for borgerinddragelse, ligesom de også er spurgt til, om de i deres kommune gjorde brug af disse tiltag i seneste valgperiode (2014-2017). Resultaterne ses af tabel 1.

Det ses af tabellens højre kolonne, der omhandler indeværende valgperiode, at Fredericia Kommune ikke er alene om at inddrage borgerne ved at nedsætte borgersamlinger eller borgerpaneler – hver tredje kommune anvender dette instrument til at skaffe sig viden om borgernes ønsker. Og der er ofte tale om ganske store paneler – i Guldborgsund Kommune er den seneste tilfredshedsundersøgelse eksempelvis udsendt til ikke færre end seks tusinde borgere.⁸

Det ses også af tabellen, at den klassiske form for borgerinddragelse, nemlig borgermødet er i anvendelse i alle kommuner. Formerne og emnerne kan være mange – fra det klassiske informationsmøde om ændringer på daginstitutionsområdet til et dialogmøde, hvor byrådet har sat et specifikt tema (som f.eks. udformningen af en ny kulturpolitik) på dagsordenen. Det anvendte set-up kan være ganske traditionelt, men der eksperimenteres også med formerne, som f.eks. da man for nyligt i Ringsted Kommune, inspireret af et kendt radioprogram, afholdt dialogmøde om den fremtidige planstrategi for kommunen som en

TABEL 1: Andel af kommunerne som anvender forskellige former for borgerinddragelse i denne valgperiode eller anvendte dem i perioden inden (samt hvor mange, der har anvendt dem i mindst én af perioderne). Procent.

	2014-2021	2014-2017	2018-2021
Borgerråd/borgersamling/borgerpanel	38	25	34
Borgermøde / dialogmøde	100	99	100
Lokale "folkemøder"	30	19	29
Spørgetid for borgerne ved kommunalbestyrelsesmøder	79	68	76
Faste træffetider, hvor borgerne kan møde borgmesteren	31	19	29
Afholdt kom.-bestyrelsesmøde andre steder end i byrådsal	27	16	22
Borgerhøring (ikke lovbestemte)	74	58	69
Lokalråd	45	43	45
§ 17 stk. 4-udvalg med borgere ej medlem af kom.-bestyrelse	79	54	75
Borgerforslag (til behandling i kommunalbestyrelsen)	31	11	29
Borgerbudget	26	16	19
Kommunal folkeafstemning	4	3	1

n=83

omgang ”Borgmesteren og monopolet”, hvor fremmødte borgere og politikere i grupper skulle diskutere opstillede dilemmaer med borgmesteren som vært.⁹

Efter næsten 10 år med Folkemødet på Bornholm er det måske heller ikke så overraskende, at en række kommuner (mere end hver fjerde) er med til at afholde mere lokale arrangementer efter samme model. F.eks. i Vejle Kommune, hvor Vejles Folkemøde har været afholdt de seneste tre år.¹⁰

Én af de meget anvendte borgerinddragelsesformer er at give borgerne mulighed for at stille spørgsmål til kommunalpolitikere forud for deres møder. I Albertslund Kommune er der f.eks. afsat en halv time af til fremmødte borgeres spørgsmål forud for hvert kommunalbestyrelsesmøde.¹¹ En sådan systematiseret spørgetid anvendes i tre ud af fire kommuner.

I en række kommuner er det ikke kun kommunalbestyrelsen, der sådan har en fast spørgetid, men også borgmesteren, der åbner sit kontor for borgere, som vil diskutere kommunens politik. I 29 procent af kommunerne har borgmesteren en fast træffetid, hvor interesserede borgere kan booke tid til en snak. Dette betyder imidlertid ikke, at borgmestrene i landets andre kommuner er svære at få i tale.

Som det lyder fra én af kommunerne i undersøgelsen: ”Vi har ikke træffetid med borgmesteren, men hans telefon og kontor er altid åbent, så han er let at træffe.” Og så er det ikke altid, at det er borgmesterkontoret, som er rammen om snakken mellem borger og borgmester – i Syddjurs Kommune inviterer borgmesteren fra tid til anden borgerne med på gåture rundt i kommunen til en snak om politik og kommunens udvikling.¹²

I tabel 1 ses det også, at det ikke altid er borgerne, der kommer til politikerne, men at det i nogle tilfælde også er omvendt – i mere end hver femte kommune har man afholdt et eller flere af byrådets møder andre steder end på rådhuset, typisk på en skole eller i et forsamlingshus i de mindre bysamfund i kommunen. F.eks. i Assens Kommune, hvor hensigten ikke kun har været at vise tilhørerne, hvordan et sådant møde foregår, men også at kombinere det med et dialogarrangement før byrådsmødets start.¹³

Dialogen med borgerne kan i visse tilfælde også være pligtig for kommunerne, nemlig i de tilfælde hvor kommunen skal sende ting i høring (f.eks. kommuneplanen og lokalplaner). Kommunerne kan dog også i andre tilfælde vælge, uden at være forpligtigede hertil, at sende f.eks. budgettet i høring – næsten syv ud af

ti kommuner supplerer de lovbestemte høringer med sådanne frivillige høringsrunder.

Mens der som sagt er råd, der er lovpligtige, så er der også råd som kommunerne kan vælge om de vil nedsætte eller medvirke til nedsættelsen af ved at anerkende dem som samarbejdspartnere, herunder ikke mindst lokalråd. Næsten halvdelen af landets kommuner har lokalråd, hvor der i de enkelte lokalsamfund sammensættes et lokalråd, som kan være høringspart i forhold til kommunalbestyrelsen om forhold i området og i det hele taget kan arbejde sammen med kommunalbestyrelsen og den kommunale administration om helt lokale forhold.¹⁴

Tabel 1 viser også, at de midlertidige udvalg nedsat efter styrelseslovens § 17, stk. 4 er særdeles populære – tre ud af fire kommuner har i indeværende periode et eller flere af denne type udvalg, hvor der blandt medlemmerne kan tælles borgere, der ikke samtidig er medlem af kommunalbestyrelsen. Disse ”opgaveudvalg” (som de kaldes i Gentofte Kommune beskrevet i et af de indledende eksempler), kan ikke træffe beslutninger, men de kan politikudvikle og komme med forslag til de stående udvalg og kommunalbestyrelsen.

De fleste kommuner, som nedsætter denne type udvalg, har et enkelt eller to udvalg, og emnerne fordeler sig bredt, om end sundhed, beskæftigelse og bopæl er nogle af gengangerne. Også miljø og klima er i fokus i en del udvalg, således bruger Stevns Kommune et opgaveudvalg til at bidrage til at formulere kommunens politik på området ud fra FN’s verdensmål, nemlig i Udvalget for Stevns Verdensmål.¹⁵ Desuden er der faktisk en del kommuner, som har opgaveudvalg, der beskæftiger sig netop med borgerinddragelse og lokaldemokrati, og hvor udvalget bruges til at få nye ideer om borgerinddragelse ind i den politiske proces. F.eks. i Kerteminde Kommune, hvor udvalget ”Fælles om Kerteminde” sammensat af fire politikere og ni udvalgte borgere skal samarbejde om at skabe en ny borgerinddragelsespolitik.¹⁶

Ligesom der i Folketinget for tiden arbejdes med borgerforslag, er der også en del kommuner, der har åbnet op for, at hvis et givent antal borgere ønsker, at kommunalbestyrelsen behandler et forslag, så gør de det. Albertslund Kommune var i 2017 den første kommune som behandlede et sådant borgerforslag, og i dag er det altså, jf. tabel 1, en mulighed borgerne har i tre ud af ti kommuner. I Albertslund kræver det aktuelt 672 underskrifter at få et borgerdrevet forslag i kommunalbestyrelsen.

Og Faaborg-Midtfyn Kommune er ikke alene om at involvere borgerne i budgetprocessen (som beskrevet i eksemplet ovenfor) ved at afsætte en lille sum, som borgerne selv kan komme med forslag til og efterfølgende fordele efter afstemning. Næsten hver femte af kommunerne svarer, at det er en inddragelsesform, de benytter sig af i denne valgperiode.

Endelig har der siden 1. juli 2018 eksisteret den mulighed at afholde en bindende kommunal folkeafstemning – en mulighed der dog endnu ikke er taget i anvendelse. Kommunerne har fortsat mulighed for at afholde vejledende folkeafstemninger, hvilket bl.a. blev gjort i en række kommuner (mere end hver tredje) i forbindelse med beslutningen om den nye kommunestruktur i forbindelse med Strukturreformen. I denne periode er der kun afholdt en enkelt vejledende folkeafstemning, nemlig i Odder Kommune, hvor et lokalråd tog initiativ til en afstemning om stavemåden på én af kommunens byer skulle være Hov eller Hou (et klart flertal ønskede det sidste).¹⁷

I undersøgelsen er der også spurgt ind til, om de forskellige former for borgerinddragelse blev anvendt i forrige valgperiode (fra 2014-2017). Der er ikke sket de store ændringer de to perioder imellem, dog er nyere tiltag som lokale folkemøder og borgerforslag i vækst.¹⁸ Og så er opgaveudvalg nedsat efter §17, stk. 4 med borgere, der ikke sidder i kommunalbestyrelsen, blevet mere udbredte. Hvor det i denne periode som sagt er noget tre ud af fire kommuner har, var det i forrige periode ”kun” halvdelen af kommunerne, som opererede med sådanne udvalg.

I undersøgelsen er der også spurgt til, om kommunerne gør en særlig indsats for at inddrage tre specifikke grupper, som ofte omtales som nogle af de grupper, der kan være vanskelige at få inddraget, nemlig de unge, borgere med en anden etnisk baggrund end dansk og socialt udsatte borgere. Henholdsvis 78, 45 og 54 procent af kommunerne svarer, at de gør en særlig indsats for at få netop disse grupper inddraget.

Afdækningen viser altså, at kommunerne tager mange initiativer for at inddrage borgerne – i det næste afsnit skal det diskuteres, hvilket motivationsgrundlag kommunerne har for at arbejde med borgerinddragelse, og hvordan behovet for flere initiativer opleves.

? DEMOKRATI TIL DEBAT

Kommunerne laver mange initiativer for at inddrage borgerne i den politiske proces. Den mest udbredte er afholdelsen af borgermøder, men er denne inddragelsesform for traditionel til at møde alle borgere? Eller er denne form for dialog (eventuelt i et moderne set-up) netop demokratiets grundform?

I nogle tilfælde er borgerinddragelsen ganske formaliseret, og kommunerne skal nedsætte f.eks. et ældreråd og et handicapråd. Er der brug for yderligere formalisering af andre inddragelsesformer, så alle kommuner f.eks. skal nedsætte et ungeråd og lokaludvalg? Eller er netop frivilligheden og dermed variationen kommunerne imellem at foretrække? Skal noget af den formaliserede borgerinddragelse ligefrem afvikles?

HVAD ER DET BORGERINDDRAGELSEN KAN – OG IKKE KAN?

Det er tydeligt, at kommunerne er ganske aktive i relation til at få borgerne inddraget i de politiske processer. Men hvordan går det så egentlig – hvad er det for erfaringer kommunerne gør sig med denne brede vifte af initiativer? For at kunne bedømme kommunernes vurderinger er det værd lige at dvæle ved, hvad det egentlig er for formål, der fra kommunernes side er med at søge at inddrage borgerne i de politiske processer? I undersøgelsen er der for kommunerne nævnt en række begrundelser – hvorvidt netop disse begrundelser betyder noget for dem, kan ses af tabel 2.

Tabel 2 viser, at kommunerne har flere forskellige grunde til at søge at inddrage borgerne. Næsten alle kommunerne har fokus på information: Kommunen kan få oplyst borgerne om trufne politiske beslutninger, og om de ændringer der måtte være på vej for den enkelte borger. Og den anden vej: Kommunen kan få en måling på borgernes ønsker og holdninger til den kommunale service samt få ideer til eventuelt nye løsninger og politikudvikling. Til gengæld er det kun halvdelen af kommunerne, der ser borgerinddragelsen som indspark til selve budgetprioriteringen. Og det er også kun halvdelen af kommunerne, der ser borgerinddragelsen som en måde at skabe opbakning til vanskelige beslutninger og beslutninger, som der kan være megen politisk blæst omkring (f.eks. en skolelukning). Og så kan ambitionerne jo også være både anderledes og højere. Som det lyder fra en af kommunerne: ”Vi vil gerne skabe aktivt medborgerskab og modne lokalsamfund, hvor borgerne selv kan drive det meste af udviklingen i deres eget lokalsamfund – det giver en god dynamik og et stærkt stedbundet tilhørsforhold og dermed en stærk stedbunden identitet.”

TABEL 2: Kommunernes syn på formålet med borgerinddragelsen. Andel af kommunerne som nævner hver af de syv angivne svarmuligheder. Procent.

	Nævnt	Ikke nævnt	I alt
At få en fornemmelse af borgernes behov, ønsker, bekymringer eller lignende	98	2	100
At give borgerne mulighed for at give deres mening til kende	96	4	100
At oplyse borgere om ændringer af lokale forhold	94	6	100
At blive inspireret til nye løsninger	93	7	100
At få input til politikudvikling	89	11	100
At få borgernes input til budgetprioriteringer	52	48	100
At skabe opbakning til svære/upopulære beslutninger	49	51	100

n=83

Og kommunalpolitikere har i den grad fokus på borgerinddragelse. I besvarelserne afrapporteret i tabel 3 ses det, at to ud af tre af de borgmestre/kommunaldirektører, som har udfyldt skemaet, vurderer, at kommunalbestyrelserne har et voksende ønske om borgerinddragelse. I samme omgang vurderes også borgernes ønske, og her viser tabel 3, at det "kun" er omkring halvdelen af kommunerne, hvor borgernes behov for inddragelse vurderes som værende voksende. Det ser således ud til, at det i hvert fald i nogle kommuner i højere grad er politikerne, der ønsker at trække borgerne med ind i de politiske processer, end det er borgerne selv, som presser på for at blive lukket ind.

TABEL 3: Hvordan ser borgmester/kommunaldirektør på kommunalbestyrelsens og borgernes behov for borgerinddragelse? Procent.

	Voksende	Stabilt	Aftagende	I alt
Hvordan oplever I kommunalbestyrelsens behov for borgerinddragelse?	65	35	0	100
Hvordan oplever I borgernes behov for inddragelse?	53	45	3	100

n=83

Spurgt mere direkte til oplevelsen af borgernes aktuelle interesse i at blive inddraget viser tabel 4, at når dette spørgsmål skal vurderes af borgmester/kommunaldirektør, så er der i langt de fleste kommuner en opfattelse af, at borgerne er interesserede i at blive inddraget – kun i fem procent af kommunerne vurderes borgerne at have beskeden interesse. Knap så positiv er vurderingen, når det kommer specifikt til de unge, som der er spurgt separat ind til.

Her er vurderingen i hele 35 procent af kommunerne, at de unge faktisk ikke er specielt interesserede i at blive inddraget. Det er ikke de unge selv, som er blevet spurgt, og selvom interessen vurderes lav i en given kommune, er det en generel vurdering, som godt kan dække over, at der også i denne kommune er nogle af de unge, som meget gerne vil inddrages. Men overordnet set peger tabel 4 på, at der kan være en særlig udfordring i forhold til kommunens unge, når vi taler borgerinddragelse.

KOMMUNERNES OPLEVELSE AF BORGERINDDRAGELSENS MULIGHEDER OG UDFORDRINGER

Men hvordan vurderer kommunerne selv borgerinddragelsen i deres kommune? I undersøgelsen er der spurgt direkte og helt åbent til dette med spørgsmålet: ”Hvad er jeres overordnede oplevelse af borgerinddragelsen i jeres kommune?” Besvarelsenerne tegner et forholdsvis positivt indtryk, idet borgmestre/kommunaldirektører svarer med formuleringer som: ”Meget positivt, nyskabende og motiverende”, ”folk vil gerne fællesskabet”, og at ”det skaber et bedre lokalsamfund og bedre forståelse for, at kommunen er os alle sammen.” Som det opsamlende lyder fra én af kommunerne: ”Gode løsninger på fælles udfordringer findes i fællesskab.”

Kommunerne peger imidlertid også på væsentlige udfordringer. For det første synes det vanskeligt at få borgerne inddraget i de større tværgående priorite-

TABEL 4: Hvordan ser borgmester/kommunaldirektør på borgernes interesse i at blive inddraget. Procent.

	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	I alt
I hvilken grad oplever I, at borgerne er interesserede i at blive inddraget?	34	61	5	0	100
I hvilken grad oplever I, at de unge er interesserede i at blive inddraget?	15	49	35	1	100

n=83

ringer. Det helhedssyn, som man i en eller anden udstrækning er vant til at se i kommunalbestyrelsens arbejde, er vanskeligere at få øje på i en lang række af de aktiviteter, hvor borgerne er inddraget direkte. Som det bliver formuleret: ”Borgerne ønsker primært inddragelse i forhold til det nære, der optager dem mest, og i mindre grad på de mere generelle og overordnede temaer” og ”det fungerer bedst, når det handler om konkrete emner, mens det er svært at få ret mange til at forholde sig til mere abstrakte emner som f.eks. budgettet.”

Når borgerinddragelsen på denne vis synes at fungere relativt bedst, når det er de helt nære og konkrete ting, som er på bordet, har det omvendt som konsekvens, at ”helheden bliver trykket lidt i baggrunden.” Og denne udfordring handler jo ikke kun om, hvilke emner der kan diskuteres, det kan også have en effekt i forhold til, hvilke interesser, der forfølges i diskussionerne. Som det udtrykkes: ”Det synes helt legitimt at forfølge enkeltinteresser – også på almenvellets bekostning.”

Ligesom der mangler bredde i emnerne, synes der også at mangle bredde i deltagerkredsen. Der peges af mange af kommunerne på, at en stor udfordring er at ”få andre end de særligt aktive inddraget.” Selvom man byder borgerne indenfor, er det ”meget få borgere, der involverer sig og risikoen er derfor, at der bliver lyttet til de få, der råber højest og ikke til det tavse flertal.” Og det er tit de samme få ansigter, man ser igen og igen: ”Det kan være uhyre vanskeligt at få borgerne involveret første gang, og det er ofte gengangere – Tordenskjolds soldater – der er aktive i diverse samarbejder med kommunen.”

Endelig påpeges det også, at initiativerne med at inddrage borgerne ofte er ganske ressourcekrævende. Det tager tid og kræfter fra kommunens politikere og ansatte – den politiske proces ”tager nogle gange længere tid” og ”borgerinddragelsen kræver mange ressourcer af kommunen som organisation.” Det drejer sig ikke kun om at facilitere selve borgerinddragelsesprocesserne, men jo også om at tilrettelægge inddragelsen mere generelt: ”Der er mange borgere, som byder ind med kompetencer på en række områder, men det tager tid at skære opgaven til og adskille myndighedsdelen, så det bliver nogle gode løsninger.”

Opsamlende hedder det dog også om borgerinddragelsen fra én af kommunerne, at selvom ”det er tidskrævende, så er det simpelthen et grundvilkår og ind i kerne af, hvad vi laver i en kommune, og det kommer igen i form af opbakning til lokaldemokratiet og løsninger, som virker for dem, der skal leve med dem.”

Der er i spørgeskemaundersøgelsen også spurgt mere direkte ind til konkrete succesfulde borgerinddragelser og til de situationer, hvor erfaringerne har været mindre gode. For så vidt angår eksemplerne på de i kommunernes øjne succesfulde tilfælde af borgerinddragelse, omhandler disse i vid udstrækning *god dialog*. Det er tiltag, hvor der opstår en dialog mellem kommunalpolitikere og borgere, som er kendetegnet af, at man sammen snakker sig videre, end man var i udgangspunktet.

Dialogen kan betyde, at det politiske niveau hører om borgernes erfaringer med tingenes tilstand og ønsker til fremtiden. I en kommune lyder eksemplet på den gode borgerinddragelse således: ”Da borgmesteren forleden flyttede sit mobile borgmesterkontor ud i en landsby og fik talt grundigt med nogle borgere, som aldrig kommer på rådhuset eller til borgermøder.” Og når det lyder: ”Vi havde en succesfuld visionsproces, bl.a. fordi der var tale om flere typer af involvering, og hvor borgermøderne var placeret i forskellige geografiske områder i kommunen. Det var tydeligt, at borgerne oplevede den direkte dialog med politikerne som værdifuld og vigtig.” Eller når det fra en kommune fortælles: ”I forbindelse med udviklingen af en kultur-, fritids- og idrætspolitik, inviterede politikerne sig selv på besøg sammen med en kurv med forskellige lækkerier mod, at dem som fik besøg ville drøfte to-tre spørgsmål. Vi fik en række borgere til at deltage, som vi ikke havde set før bl.a. mødregrupper, som synes det var et fint supplement ift. at de alligevel mødes.”

Den succesfulde dialog kan også indeholde elementer af at bibringe forståelse for den kommunale politik og dimensioner heraf. Således, et dialogmøde i en kommune om skolestrukturen, hvor ”der blev skabt bedre forståelse for behovet for at træffe vanskelige beslutninger på området fremfor alene kampen mod lukning af lige nøjagtig ens egen skole.” Eller i kommunen, hvor man ”i forbindelse med udarbejdelsen af en vindmøllestrategi, som i høj grad er en upopulær ting blandt borgerne, fordi de føler sig overset, i fællesskab har sikret nogle fælles retningslinjer, som gør proceduren klarere for både borgere og projektudvikleren.” Og endelig kan der være tale om en dialog, hvor borgerne er med til at skabe politikken og løsningerne på et konkret område.

Som eksempel nævnes fra en kommune: ”Samskabelse af skybrudsplaner i foreløbigt to lokalområder var en succes. Vi fik en rigtig god dialog med borgerne, og nogle gode input der styrkede planerne og målrettede merværdier til det der var relevante i områderne, samtidig med det øgede borgernes bevidsthed om klimatilpasning, så de også er bedre rustet til at klimatilpasse på egen grund. Succes fordi en gruppe borgere deltog aktivt og var med til at skabe idéerne – det var ikke bare en løsning, vi i administrationen præsenterede, som de skulle forholde sig til, nej de var selv med til at tegne løsninger.”

Men hvilke eksempler gives der så på borgerinddragelser, som ikke har været succesfulde, og som ikke har levet op til kommunens forventninger? Her samler de beskrevne eksempler sig især om *manglende deltagelse*. Det kan være i relation til de overordnede debatter: ”Til et borgermøde om budget, hvor der faktisk skulle spares temmelig meget, var vi flere politikere og embedsmænd end borgere, og de borgere der kom, var borgere der allerede via brugerbestyrelser og lignende var blevet inddraget.” Eller fra en anden kommune, hvor erfaringen lyder: ”Ved den seneste revision af planstrategien var borgerne indbudt til borgermøde, men mødet blev imidlertid aflyst grundet manglende opbakning.” Og de få borgere, som møder op, dækker ikke altid lige bredt: ”Vi savnede perspektiver fra både unge, ikke-etniske danskere og børnefamilier.” Der er også kommuner, som fortæller om, at de afprøver forskellige typer af initiativer, uden at de af den grund synes, de rammer rigtigt i forhold til at få deltagelsen op: ”Da vi afskaffede spørgetiden i byrådssalen, forsøgte vi at sætte noget andet i stedet, nemlig en halv times træffetid før hvert byrådsmøde, hvor borgerne kunne møde op til en uformel snak med politikerne og topledelsen.

Det gav ingen værdi, for der kom ganske få, og de ønskede kun at tale enkeltsager, hvilket ikke var målet.” Og netop, som det nævnes sidst i dette citat, så kan den

måde, hvorpå borgerne deltager, fra tid til anden føre andre spændinger med sig. Borgerne kan føle, at inddragelsen kan være omsonst, hvis de politiske beslutninger, dialogen handler om, går dem imod: ”I forbindelse med lukningen af et dagtilbud i en lille landsby og på trods af inddragelse, følte de sig overfuset, da de ikke fik deres vilje opfyldt.” Og politikerne kan føle, at ikke al dialogen foregår på en passende måde: ”Vi har netop vedtaget lokalplaner vedrørende vindmølleområder, og i denne proces har der været borgerinddragelse på rigtig mange fronter, men den tone, der efterhånden udviklede sig, var grænseoverskridende.”

Også mere formaliserede former for borgerinddragelse kan løbe ind i problemer med deltagelse: ”Vores ungeråd kom aldrig til at fungere, og vi hører, at det bl.a. var fordi vi besluttede, at ungerådet var for unge i alderen 15-23 år, men indtil rådet blev nedsat var der en uformel gruppe, hvor flere af medlemmerne var op til 26 år – uden de lidt ældre medlemmer, kom ungerådet aldrig rigtig i gang.” Helt afsluttende er der også spurgt ind til hvad kommunerne oplever ”som den væsentligste barriere for yderligere borgerinddragelse.” Og her peger besvarelsenerne utvetydigt mod tid, tid og tid. Det drejer sig om såvel borgernes tidsforbrug, kommunalbestyrelsens/administrationens tidsforbrug, og så den tidlige forlængelse af de politiske processer, som borgerinddragelsen kan medføre. Borgerne skal bruge tid på at være med og på at være inddraget. Der konkurreres om borgernes tid, og det ”at få borgerne i almindelighed og ikke kun Tordenskjolds soldater til at være generelt aktive i debatten” er en barriere. Og når det nu ofte er ”Tordenskjolds soldater blandt borgerne, der møder op, så er det en begrænsning, hvor meget de kan involvere sig i.” Og der kan være ”en mathed hos de borgere, der har været meget aktive de sidste ti år. Der skal frisk blod til.” Og tilsvarende kan der være en barriere i form af politikernes tid: ”Kommunalpolitikere bruger allerede nu rigtig meget tid på borgerinddragelse.”

Også administrativt kan borgerinddragelsen kræve tid og ressourcer: ”Borgerinddragelsen kræver planlægning og refleksioner om formål, facilitering og output/ anvendelse. Det kræver mange administrative ressourcer at involvere bredt og lave opsøgende borgerinddragelse – ressourcer som kan være svære at finde i situationer med besparelser.” Og endelig kan borgerinddragelsen også betyde længere politiske processer: ”Processen betyder også at tidshorizonten for en plan eller et projekt øges med alt mellem 3-12 måneder, og det er ikke altid muligt eller ønskeligt i forhold til de andre hensyn i projektet.”

Når det er sagt, at det er svært at finde tiden, kan det jo imidlertid også dække over, at det fra tid til anden kræver ekstra mod: ”Det kan kræve mod at lægge

en mulig aktivitet/opgave ud til borgerne, da vi ikke kan styre, hvilken retning opgaveløsningen tager.”

? DEMOKRATI TIL DEBAT

Det synes sværest at få borgerne inddraget i politiske diskussioner, der er brede og tværgående og lettest at få borgerne inddraget om det helt konkrete og sektorspecifikke. Hvordan får man borgerne involveret også i de mere overordnede politiske prioriteringer om f.eks. budgettet? Og skal det i det hele taget være en ambition?

De unge og småbørnsforældrene er nogle af de grupper, som synes sværest at få inddraget. Hvad kan der gøres specifikt for at få disse grupper mere med?

Borgerinddragelsen beskrives ofte som være præget af Tordenskjolds soldater. Hvordan kan man få flere nye med? Og hvad er der egentlig i vejen med, at nogen deltager meget og ofte?

FORSKELLIGE FORMER FOR BORGERINDDRAGELSE

Som kortlægningen har vist, er der ganske mange forskellige former for borgerinddragelse i brug i kommunerne. Det ligger i borgerinddragelsen, at der er et samspil mellem borgere og politikere, men den rolle, som tiltænkes henholdsvis borgere og politikere, kan være forskellig alt efter, om politikerne nedsætter et

FIGUR 1: Fire forskellige eksempler på borgerinddragelse og deres rollefordeling, potentialer og udfordringer.

Eksempel	Borgerne:	Politikerne	Potentiale	Udfordring
Borgerpanel	Fortæller	Lytter	Præference-afdækning	Kan overhøres
Debatmøde	Debatterer	Samtaler	Deliberation	Tordenskjolds soldater
Opgaveudvalg	Politikudvikler	Samarbejder	Samskabelse	Ressourcekrævende
Borgerbudget	Prioriterer	Overlader	Prioritering	Manglende helhedssyn

n=83

borgerpanel, eller om de inviterer udvalgte borgere med i et opgaveudvalg. Også det potentiale, som en given form for inddragelse har, og hvilke særlige udfordringer der følger med, må antages at kunne afhænge af formen på inddragelsen. Ikke alle fordele og ulemper er jo nødvendigvis lige relevante i alle diskussioner – det kan jo komme ganske meget an på, om man vil afholde et borgermøde med orientering eller om man vil afholde en bindende lokal folkeafstemning.

I Figur 1 er disse dimensioner samlet på baggrund af fire af de eksempler, der har været omtalt i notatet, nemlig borgerpaneler, debattmøder, opgaveudvalg og borgerbudgetter.

Hvor potentialer og udfordringer allerede har været omtalt, skal der her peges på, at der er tale om forskellige roller til borgere og politikere i hver af de fire inddragelsesformer. Set fra borgernes synsvinkel er de i det første eksempel i en envejskommunikation med politikerne – borgerne kan fremkomme med deres ønsker og præferencer, som går videre til politikerne, der så kan vælge at bruge informationen eller ej. Ved debattmødet indgår borgerne direkte i debat med politikerne, og der kan diskuteres politik. Der er ligeledes debat i opgaveudvalget, men her er borgerne med til at samskabe politik med politikerne – de er med inde i et til lejligheden opsat politikværksted. I det fjerde eksempel, borgerbudgetter, er borgerne igen adskilt fra politikerne, men her er de til gengæld helt inde i det ellers for politikerne forbeholdte prioriteringsrum. Set fra politikernes synsvinkel er rollerne også forskellige. De skal være i den lyttende rolle overfor borgerpanelet, i en samtalende rolle ved debattmødet, en samarbejdende rolle i opgaveudvalget, mens de ved et borgerbudget trækker sig fra denne del af budgettet og overlader det til borgeren alene at træffe beslutning. Der er tale om ganske forskellige former og forskellige roller for hovedaktørerne politikere og borgere.

DEMOKRATI TIL DEBAT

Der er forskellige former for borgerinddragelse. Hvad er det for former, der skal være mere eller mindre af? Og hvilke nye former skal der evt. suppleres med? Hvordan skabes det stærkeste (nær)demokrati?

OPSUMMERING

Denne overordnede kortlægning af borgerinddragelsen på det kommunale niveau har vist, at der arbejdes ganske meget og ganske forskelligt med borgerinddragelsen i kommunerne. Der flugter fint med kommunernes generelle nærhed til borgerne og viser, at der er muligheder for at blive inddraget i de kommunalpolitiske beslutningsprocesser. Kortlægningen identificerer imidlertid også, hvor skoen kan trykke. Borgerinddragelsen er ikke ligeligt fordelt – det er generelt vanskeligt at få bredde på den gruppe af borgere, som inddrages.

De unge er en udfordring, børnefamilierne er en udfordring, de socialt udsatte er en udfordring osv. Og generelt opleves det som vanskeligt at få borgere med, som ikke i forvejen er involveret og inddraget. Den manglende bredde bider sig selv i halen. Emnemæssigt mangler der også bredde. Det synes lettere at inddrage borgerne om klare specifikke og afgrænsede emner fremfor de overordnede og brede spørgsmål som f.eks. det samlede kommunale budget. Inddragelse kræver tid og ressourcer, og der skal både blandt borgerne og i det politisk/administrative system prioriteres.

Der er stor fokus på borgerinddragelsen i den offentlige debat, men nødden synes ikke nødvendigvis at være knækket i forhold til, hvordan borgerinddragelsen revitaliseres ved at gentænke traditionelle inddragelsesformer eller udtænke nye. Men måske kan den knækkes. Og kommunerne kan have et forspring her. Ikke kun fordi borgerinddragelse er oplagt, når man er tæt på borgerne, og har en lang tradition herfor. Men også fordi det ligger i selve kommunestyret at eksperimentere. I introduktionen blev der nævnt tre begrundelser for at have kommuner, men der findes faktisk en fjerde. Nemlig det man med et lidt ufolkeligt ord kalder innovations/diffusionsmekanismen.

Heri ligger, at man ved at have – i Danmarks tilfælde – 98 kommuner, så har man jo 98 kommuner, der hver især prøver at knække nødden ved at være innovative også i forhold til borgerinddragelse. Og skulle der opstå gode ideer, som holder også efter at være afprøvet i lille skala i én kommune, så kan de jo sprede sig til de andre kommuner, for kommunerne følger med hos hinanden. Og det er på ingen måde forbudt at stjæle hinandens gode ideer. Det kræver naturligvis, at der er kommuner, som går forrest og er villige til at prøve sig frem, med de succeser og fejlskud det indebærer.¹⁹

I spørgeskemaet er der spurgt ind til, hvor kommunerne bliver inspireret fra, når de arbejder med borgerinddragelse, og rigtig mange af kommunerne peger gan-

ske rigtigt på andre kommuner som vigtige inspirationskilder. Når det er sagt, så bliver kommunerne nok aldrig præcise kopier af hinanden, for behovene kan være forskellige fra kommune til kommune. En væsentlig diskussion handler derfor også om at finde det rette niveau for borgerinddragelse og finde ud af, hvilke former for borgerinddragelse, man ønsker sig. Og så er det vel egentlig også værd at diskutere, hvem der skal drive udviklingen af borgerinddragelsen: Er det kommunerne eller borgerne, der skal presse på i forhold til, at kommunerne skal inddrage borgerne mere?

? DEMOKRATI TIL DEBAT

At borgerinddragelse kan være godt, er ikke nødvendigvis det samme som at meget borgerinddragelse er meget godt. Hvor høje ambitioner skal der være for borgerinddragelsen?

Skal kommunalpolitikere have ambitioner om mere borgerinddragelse, end borgerne selv måtte ønske?

NOTATET ER BASERET PÅ FØLGENDE:

- 1 I gennem de fire eksempler bevæger man sig højere og højere på "deltagelsesstigen" – se Sherry R. Arnstein (1969): "A Ladder of Citizen Participation," *Journal of the American Institute of Planners*, vol. 35, no. 4, pp. 216-224.
- 2 Se eks. L.J. Sharpe: (1970): "Theories and values of local government" (*Political Studies*, 18(2):153-174).
- 3 Se eksempelvis Ulrik Kjær & Poul Erik Mouritzen (2003): "Kommunestørrelse og lokalt demokrati" (Odense: Syddansk Universitetsforlag).
- 4 Spørgeskemaet er sendt til både borgmester og kommunaldirektør med anvisning om, at der kun skulle afgives et samlet svar pr. kommune. Det er KL som har stået for surveyen, og de indsamlede data er efterfølgende overdraget til notatets forfatter.
- 5 Rådet for etniske minoriteter (<http://rem.dk/netvaerk/integrationsrad/integrationsradsliste-uden-personfolsomme-oplysninger.pdf>).
- 6 Rådet for socialt udsatte (<https://www.udsatte.dk/lokale-udsatterad/>).
- 7 Men der kan være flere – de resterende kommuner har ikke i skemaet svaret, at de ikke har et ungeråd.
- 8 Se: <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/stor-undersogelse-af-tilfredsheden-med-guldborgsund-kommune?publisherId=11287667&releaseId=13582094>.
- 9 Se: <https://ringsted.dk/nyheder/aendret-dato-kom-til-borgmesteren-og-monopolet>.
- 10 Se: <https://resilient.vejle.dk/projekter/vejles-folkemoede/>.
- 11 Se: <https://albertslund.dk/politik/kommunalbestyrelsen/forretningsorden-og-kodeks/spoergetid-for-borgere/>.
- 12 Se: <https://www.facebook.com/syddjurskommune/posts/10157336447824547/>.
- 13 Se: <https://www.assens.dk/vores-kommune/nyt-fra-assens-kommune/nyheder-pressemeddelelser/assens-byraad-indbyder-til-dialogmoede-med-borgerne-og-afholder-byraadsmoede-i-oersted-forsamlingshus/>.
- 14 Styrelsesloven åbner også (i §65d) op for, at der nedsættes mere formaliserede lokaludvalg, hvor valgperioden følger kommunalbestyrelsens, og hvor der er mulighed for at kommunalbestyrelsen på nogle ganske særlige områder udlægger egentlig beslutningskompetence til udvalgene (f.eks. i forhold til private fællesveje). Der er ikke i materialet skelnet imellem, om lokalrådene er nedsat som lokaludvalg efter §65d eller ej.
- 15 Se: <https://stevns.dk/politik/ss-174-udvalget>.
- 16 Se: <https://kerteminde.dk/borgerinddragelse>.

- 17 Se: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/valg-om-nyt-bynavn-beboere-vil-hellere-bo-i-hou-end-hov>.
- 18 Mindre stigninger kan også skyldes, at nogle få respondenterne husker initiativer i indeværende periode bedre end initiativer i forrige periode.
- 19 Se også Ulrik Kjær & Carsten Lê Madsen (2015): "De sidste sande amatører" (København: Gyldendal).